

Utdanningsforbundet er landets største fagforening for pedagogisk personale med sine ca. 149 000 medlemmer. Utdanningsforbundet vedtok i 2001 å opprette en egen nasjonal avdeling for å ivareta de spesifikke behovene studenter i pedagogisk utdanning har knyttet til profesjonen mv. Denne avdelingen heter Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet (PS) og er lokalisert i Oslo med heltidstillitsvalgt ledelse samt et arbeidsutvalg på ytterligere 3 personer. Avdelingen har i dag ca. 11 200 medlemmer.

pedagogstudentene

Til Kunnskapsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

26.11.09

Høring – NOU 2009:18 *Rett til læring*. Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov.

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet (PS) vil med dette gi innspill til NOU 2009:18 *Rett til læring*.

PS er en faglig interesseorganisasjon for studenter som utdanner seg til et yrke innenfor utdanningssystemet. Våre medlemmer går i hovedsak førskolelærer- og allmennlærerutdanning. Vi jobber med å sette fokus på kvaliteten og innholdet i våre utdanninger, og dette vil i utgangspunktet være vårt fokus i dette høringssvaret.

Utredningen viser behov for økt kompetanse, også gjennom grunnutdanningene. Dette er noe PS støtter, men det er det er beskrevet få konkrete tiltak for å styrke kompetansen gjennom grunnutdanningen. Vi støtter i utgangspunktet kompetanseområdene som er trukket opp i *Rett til læring*, og vi ønsker derfor å kommentere hva og hvordan vi mener disse og andre viktige områder kan bli ivarettatt i grunnutdanningene.

I resten av dokumentet bruker vi ordet *lærer* for lærere i både barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Vi vil også presisere hvordan vi bruker ordet *tilpasset opplæring*. Tilpasset opplæring gjelder for alle elever, både de i ordinær barne- og elevgruppe, samt de med spesialundervisning / spesialpedagogisk hjelp.

Vi hadde i utgangspunktet forventet en utredning som i større grad sa noe om barn og elever med særskilte behov, noe vi også mener vi burde få mer kunnskap om i utdanningene. Dette er ikke for at vi som lærere skal ivareta denne gruppens behov alene, men for å kunne samarbeide godt med andre relevante instanser. Vi ønsker å poengtere at økt kompetanse ikke betyr at man må utvide lærerrollen og ansvarsoppgavene læreren har i forhold til oppfølging, men en økt kompetanse til å gjennomføre tiltak på klassenivå og samarbeide med de som er medansvarlige for spesialundervisningen og den spesialpedagogiske hjelpen.

Økt kompetanse

I kapittel 18 *Økt kompetanse på alle nivåer* peker utvalget på behovet for mer og ny kompetanse, og trekker det frem som en hovedstrategi for å skape inkluderende miljøer. De har blant annet kommet med et tiltak knyttet til lærerutdanningene:

- *Den allmenne kvalifiseringen i relevante grunnutdanninger følges nært opp og styrkes ut fra behovet for kompetanse knyttet til ekstra tilrettelegging i opplæringen, herunder spesialpedagogiske emner (side 198).*

Det pekes på at lærerne må få bedre kompetanse, blant annet gjennom lærerutdanningene. Peder Haug har i sin rapport trukket frem at kvalifiseringen av allmennlærerstudenter ikke er tilstrekkelig og at det er store forskjeller i innholdet og omfanget av prinsippet om tilpasset opplæring. PS deler Peder Haugs syn på dette.

Dagens rammeplaner legger føringer for at vi studenter skal få kompetanse om tilpasset opplæring. I generell del som gjelder alle lærerutdanningene står følgende: *Det er et dypt forankret prinsipp i norsk barnehage og skole at barn har rett på likeverdig opplæring, uavhengig av bakgrunn, evner og kjønn. Det er en verdi som er spesielt relevant i et flerkulturelt samfunn. Dette prinsippet må få et særskilt uttrykk i lærerutdanningen ved at en legger vekt på rettferdighet, likeverd og tilpasset opplæring¹.* I retningslinjene for dagens utdanninger står det også at man må få kunnskap om å ivareta barn med særskilte behov.

I dagens lærerutdanninger opplever vi at dette prinsippet ikke er godt nok ivaretatt, og vi støtter derfor at kompetanse om tilpasset opplæring må styrkes i grunnutdanningene. Vi vil også peke på at studentene opplever at innholdet i dagens utdanninger sier lite om tilpasset opplæring for barn og elever som har spesialundervisning / spesialpedagogisk hjelp. Evalueringen av allmennlærerutdanningen, utført av NOKUT i 2006, trakk også frem at fagplanene nevnte lite om tilpasset opplæring.

Pedagogstudentene mener at følgende områder må styrkes i utdanningene:

- Spesialpedagogiske emner må inn i pedagogikkfaget.

Pedagogikkfagene i lærerutdanningene må ta høyde for et mangfold av barn og unge, både i forhold til læringsmiljø, læringsprosesser og tilrettelegging. PS mener alle lærere må ha kunnskap om hvordan de kan oppdage og avdekke spesielle behov hos barn, og hvordan de kan forebygge behovet for spesialpedagogiske tiltak gjennom tilpasset opplæring og ekstra tilrettelegging. PS mener at større vekt på spesialpedagogiske emner i pedagogikkfaget kan sikre at lærer har kompetanse til å oppdage og kunne se når egne evner ikke strekker til, slik at man vet når ekstern hjelp er nødvendig. Vi mener også det er viktig å få mer kunnskap om dette gjennom pedagogikkfaget slik at generell pedagogikk og spesialpedagogikk ikke blir to separate områder, men sees i sammenheng.

---

¹ S.10

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

PS mener dette gjelder pedagogikkfaget i alle lærerutdanninger. Det bør være et spesielt fokus på dette når man nå utvikler det nye faget Pedagogikk og elevkunnskap i den nye grunnskolelærerutdanningen.

Selv om mye av dette bør inn i pedagogikkfaget, mener PS det er viktig at dette faget ikke alene får ansvar for tilpasset opplæring. I pedagogikkfaget bør man styrke det spesialpedagogiske området, men det bør også være et fokus på tilpasset opplæring i all fagdidaktikken studentene har tilknyttet fagene. På den måten blir det et overordnet fokus som sikrer at tilpasset opplæring sees i sammenheng med all oppfølging og undervisning.

- Vurderingskompetanse og tidlig innsats

For å sikre at barn og unge får den oppfølging de har krav på, vil det være viktig at lærerne har kompetanse til å vurdere kontinuerlig om man må sette inn ekstra tiltak for barnet eller eleven. For det første må det sikres gjennom mer fokus på spesialpedagogiske emner i pedagogikkfaget slik beskrevet ovenfor, men det må også settes mer fokus på kompetanse til å vurdere hvilke tiltak som må gjennomføres. Derfor bør tidlig innsats få et større fokus, spesielt i den nye grunnskolelærerutdanningen. I utkastet til ny forskrift for den nye utdanningen ser vi at dette i utgangspunktet er ivarettatt i læringsutbytteformuleringene. Vi ser det også som hensiktsmessig å sette fokuset på vurdering ut fra andre behov. Erfaringer viser at det har blitt økt kartlegging og dokumentasjon. For å sikre at dette blir gjort på en faglig og rett måte, må vi studenter bli forberedt på den vurderingen vi skal gjøre som lærer. Vi må også få kompetanse til å se hvilken kartlegging som er hensiktsmessig og til å vite hvordan kartleggingen skal følges opp. Vi støtter ikke den utviklingen kartlegging og dokumentasjon ser ut til å ha på mange områder, men vi ser at det i enkelte tilfeller er viktig å gjennomføre. Derfor må kompetansen til lærerne styrkes slik at man ikke ender opp med en økt byråkratisering som mister mye av sin hensikt. Økt vurderingskompetanse vil være med på å sikre tidlig innsats og forebygge problemer for barn og unge ved senere alder.

- Kunnskap om lovverk

Det vil være viktig at studentene kjenner godt til lovverket som sikrer barn og unge den tilpassede opplæringen de har krav på. Dette for å vite hva man må forholde seg til og hvilket ansvar man har som lærer. PS mener også at studentene må bli godt kjent med saksgangen videre i retten til spesialpedagogisk hjelp og undervisning. Vi erfarer at dette er et område som er lite vektlagt i dag, og vi mener dette bør bli tydeligere i utdanningene våre. På den måten vet vi hva som er lærernes ansvar og hvordan man skal samarbeide med ulike aktører.

- Systemkompetanse

Utvalget foreslår følgende tiltak: *Samarbeid og koordineringskompetanse, og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med, sikres bedre i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrker (s. 198, kapittel 18).*

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

PS mener systemkompetanse er det viktigste området som må styrkes. Med systemkompetanse mener vi kompetanse om skolen som organisasjon, systemet rundt hvert enkelt barn og elev. På denne måten har lærerne kunnskap om hvordan de best mulig kan samarbeide med ulike instanser for å sikre at barnet får tilgang på gode spesialpedagogiske tiltak når dette er nødvendig. Som lærer er man en del av et stort system, og det er viktig å vite hva lærernes ansvar og arbeidsoppgaver er tilknyttet oppfølging av barnet. Økt kunnskap om støttesystemene vil også lette samarbeidet mellom lærer og spesialpedagog. Lærere kan ikke løse alt alene, og ved å vektlegge systemkompetansen i større grad i utdanningene, vil man få kompetanse til å se sitt ansvarsområde som lærer i systemet. Vi er derfor positive til dette tiltaket. Det bør tydeliggjøres hva som er lærernes ansvar innenfor det spesialpedagogiske feltet.

PS mener disse områdene burde styrkes i våre utdanninger slik at læreren er bedre rustet til å gjennomføre tiltak som er til det beste for barn og unge slik at de får den tilpassede opplæringen de har krav på. Ett av tiltakene i *Rett til læring* i kapittel 18 er at *samspillet mellom kartlegging, evaluering og tiltak må styrkes som kompetansefelt i lærerutdanningene (s 198)*. PS støtter dette tiltaket på bakgrunn av de kompetanseområdene vi har trukket frem. Samspillet vil være avgjørende for å kunne gi en helhetlig og god opplæring til barn og unge.

Pedagogstudentene mener følgende må gjøres for å styrke det i utdanningene:

- Styrke pedagogikkfaget

Innholdet i pedagogikkfaget bør styrkes i alle lærerutdanningene slik at spesialpedagogiske emner blir inkludert i større grad enn i dag. I den nye grunnskolelærerutdanningen arbeider man med innholdet nå, og tilpasset opplæring bør bli inkludert i dette faget. I de andre lærerutdanningene bør man se på innholdet slik at man sikrer kunnskap om tilpasset opplæring i større grad enn i dag. Det bør også være et fokus på det i evalueringen av førskolelærerutdanningen og oppfølgingen av denne.

- Tilpasset opplæring må knyttes til alle lærerutdanningsfag.

For å sikre at tilpasset opplæring blir sett i sammenheng med all opplæring, bør fagområdet inkluderes i alle fagplaner.

- Praksisopplæringen

Gjennom praksisopplæringen bør studentene få kunnskap om både tilpasset opplæring i ordinær undervisning og spesialundervisning. Praksisen tilknyttet spesialundervisning bør ha fokus på hvordan læreren er med på å tilrettelegge for de elevene som har spesialundervisning. Det samme gjelder i barnehagen, sett i forhold til barna som har rett på spesialpedagogisk hjelp. Studentene bør også få kunnskap om støttesystemet rundt barn og unge gjennom praksis.

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

- Praksisfeltet mer involvert på utdanningsinstitusjonen

I undervisningen på utdanningsinstitusjonen bør man kunne benytte seg av andre aktører enn faglærerne for å sikre god kunnskap på de forskjellige kompetanseområdene som er nevnt ovenfor. Øvingslærere kan brukes mer i ordinærundervisningen på utdanningsinstitusjonen og ulike aktører i støttesystemet kan benyttes for å belyse deres arbeid for å sikre barn og unge en tilpasset opplæring.

Læreryrket er fylt med mange varierte arbeidsoppgaver. Man har sett en tendens til at stadig nye oppgaver dukker opp og tar tiden bort fra planlegging, gjennomføring og etterarbeid. Vi må derfor unngå en økt byråkratisering av læreryrket, noe forslaget om innføring av *Læringsboka* kan være med på å bidra til. Lærerrollen kan ikke fylles med "alt" – fokuset skal ligge på barna og elevene, og videre hvordan man som lærer kan bidra til at *alle* barn og unge får mulighet til å realisere sitt lærings- og utviklingspotensial. Man må derfor ha et fokus fremover på hvordan innholdet i lærerutdanningene kan sikre at fremtidens lærere kan gi alle elever en fullverdig og likeverdig rett til opplæring.

Stine Christensen Holtet
Leder

Stine Hjerpbakk
Nestleder